

Natuurpakket Westerschelde (NPW)

Natuurpakket Westerschelde (NPW)

Algemeen

Project:	Programma Natuurpakket Westerschelde
Document:	Voortgangsrapportage
Periode:	aug, sep, okt 2024
Status:	Definitief
Datum:	05-11-2024
Bestuurlijk opdrachtgever:	dhr. A.R.M. Vael

Projectomschrijving

Het programma tot het realiseren van minimaal 600 ha estuariene natuur volgens het Convenant Rijk-Provincie (2005) over de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010.

Het Programma Natuurpakket Westerschelde omvat de volgende projecten:

- Hertogin Hedwigepolder (350 ha, gereed)
- Uitbreiding Zwin (22 ha, gereed)
- Middengebied Waterdunen (121 ha, gereed) en Perkpolder (35 ha, gereed)
- Buitendijks (5 deelprojecten 123 ha, gereed)
- Landbouw-flankerend beleid (subsidie € 8,4 miljoen en grondruilbank € 4,6 miljoen)
- Overige afspraken (Grenspark Groot Saeftinghe, impuls Hulst (afgerond), Landschapspark Zwinstreek, impuls Sluis (afgerond), bijdrage Sloe-/Tractaatweg (afgerond), monitoring).

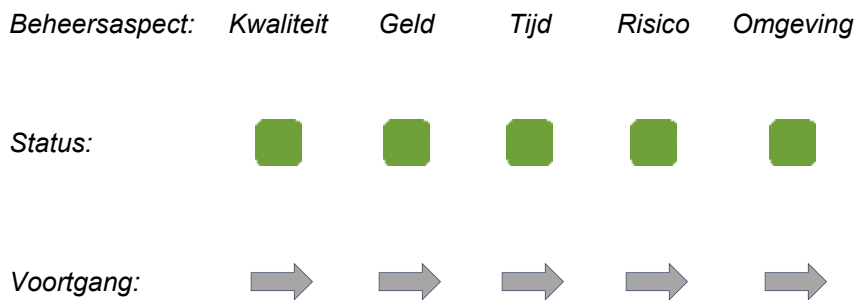
Met het ministerie van LVVN is inmiddels vastgesteld dat het hoofddoel van het programma, het realiseren van minimaal 600 ha estuariene natuur, is gehaald.

Belangrijkste ontwikkelingen

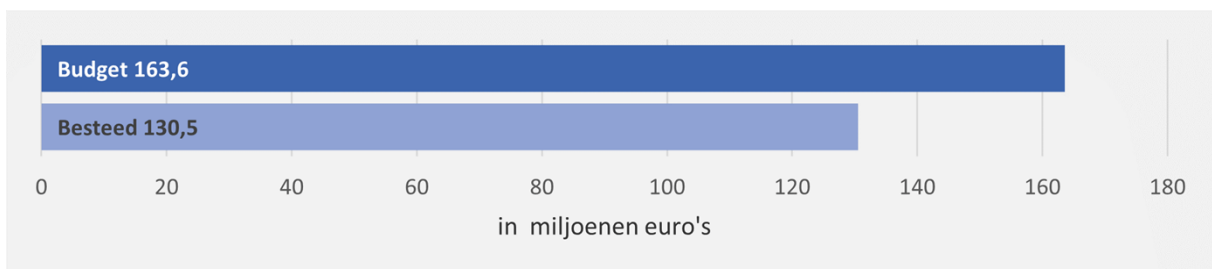
- Panoramaheuvel: De heuvel wordt op hoogte gebracht met grond uit het gronddepot in de naastliggende Prosperpolder. Inmiddels heeft de aanbestedingsprocedure voor de werkzaamheden plaatsgevonden en is een overeenkomst afgesloten tussen de Vlaamse partijen en Provincie Zeeland om dit werk gezamenlijk uit te voeren. De planning is om in november 2024 te starten met het grondtransport en de grondverwerking.
- De aanbesteding voor de realisatie van de uitkijk- en radartoren en bijbehorende aanvoerroutes en parkeerplaats is in de markt gezet. De aanbestedingsprocedure loopt nog door tot en met november.
- Besluitvorming door GS over het innovatiefonds water en klimaat (gericht op landbouw) heeft plaatsgevonden. Openstelling voor inschrijvingen was tot 31 augustus. In de 1e openstelling zijn er 2 definitieve (Nederlandse) aanvragen binnen. Beoordeling door de jury wordt verwacht voor eind oktober, waarna definitieve toekenning kan plaatsvinden. Inmiddels staat de 2e openstelling open.

- De eerste en uiteindelijk enige strekdam in het Zimmermanproject is begin oktober afgebouwd.
- Er is goede voortgang geboekt met de overdracht van het eigendom en beheer van de Hedwigepolder / het Sieperdaschor aan Het Zeeuwse Landschap. Nog dit jaar zal de overdracht plaatsvinden

Status en voortgang

Budget

Planning (natuurherstel)

Huidige projectfase: Realisatiefase

Percentage gereed: 100% (651 van de 651 hectare waar naar toegewerkt wordt, zie voor nadere toelichting blokje 'projectomschrijving' hierboven).

Voortgang algemeen

De verschillende onderdelen van NPW bevinden zich in verschillende fasen:

- De realisatie van de natuurprojecten (realiseren minimaal 600 hectare estuariene natuur) is inmiddels afgerond. De projecten zitten nu in de nazorgfase
- In de Hedwigepolder dient nog de panoramaheuvel opgehoogd te worden en dient de geïntegreerde radar- en uitkijktoren gebouwd te worden.
- Het beheer van Waterdunen en het Zwin is overgedragen. Het beheer van de buitendijkse strekdammen (5 projecten) wordt overgedragen aan Rijkswaterstaat, eigendom en beheer van de Hedwigepolder / het Sieperdaschor wordt overdragen aan Stichting het Zeeuwse Landschap.
- Er vindt op alle projecten monitoring van de natuurontwikkeling plaats.
- Na erkenning als landschapspark Zwinstreek door de Vlaamse regering is het parkbureau (Bureau voor Groepering voor Territoriale Samenwerking) op 11 september jl. in Brugge officieel opgericht na ondertekening van de oprichtingsakte door de betrokken partijen. Naast een verdere inrichting van het bureau zijn de betrokken partners ondertussen ook begonnen met het inventariseren van welke initiatieven opgepakt kunnen worden.
- Binnen de gebiedsaanpak van het grenspark Groot Saeftinghe wordt er ook gewerkt aan de diverse initiatieven uit het ontwikkelingsprogramma van het samenwerkingsverband zoals: volhoudbare landbouw, recreatieve routes en mobiliteit, zoetwatervoorziening, participatie etc. De initiatieven worden waar mogelijk verbonden met provinciale opgaven.
- Het landbouwflankerend beleid wordt tot eind 2025 doorgezet.

De voorbereidingen worden getroffen met LVVN om het Natuurpakket Westerschelde eind 2025 af te ronden. Bij Extra Toelichting wordt op hoofdlijnen ingegaan op de afzonderlijke projecten.

Kwaliteit

Status:

Voortgang:

Het beoogde effect van het programma NPW is het ontstaan van minimaal 600 hectare estuariene natuur. Met het ministerie zijn afspraken gemaakt over de behaalde resultaten. Het spreekt voor zich dat na de inrichting van de geplande hectares in de NPW-projecten de natuur zich gedurende een langere periode zal ontwikkelen tot de gewenste kwaliteit. Deze ontwikkeling wordt

gevolgd/vastgelegd via diverse monitoringsprogramma's. Naast de realisatie van estuariene natuur worden binnen NPW ook streekprojecten en initiatieven opgepakt die gelegen zijn in de nabijheid van NPW-projecten. Voorbeelden hiervan zijn de gebiedsaanpak Grenspark Groot Saeftinghe en Landschapspark Zwinstreek. Met de grensregio's en partners wordt met een geïntegreerde aanpak grensoverschrijdend gewerkt aan onder andere maatschappelijke, economische, recreatieve, agrarische en ecologische opgaven. Op 11 september heeft de gedeputeerde namens de provincie de officiële oprichtingsakte van de BGTS ondertekend. De stukken zijn op 30 september jl. gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Daarnaast wordt in de vorm van Landbouw flankerend beleid samen met de ZLTO een bijdrage geleverd aan brede ontwikkeling van landbouw in Zeeland.

Geld

Status:

Voortgang:

Van het totale beschikbare NPW-budget van € 163,6 mln. was 1 oktober 2024 nog € 33,1 mln. beschikbaar voor de uitvoering in de periode oktober 2024 t/m 2025. Op 11 juni jl. heeft GS ingestemd met de geactualiseerde Meerjarenkostenraming (MJKR) voor 2024-2025 en is deze aangeboden aan het ministerie van LNV. Op 27 augustus jl. heeft de Staatssecretaris voor Visserij, Voedselzekerheid en Natuur ingestemd met de geactualiseerde MJKR.

Vanuit het ministerie is aangegeven in te stemmen met het voorstel om dit jaar definitieve afspraken te maken over de wijze van afronding van het programma NPW, inclusief de risico's en verantwoordelijkheden die hierbij horen.

Het budget, inclusief de hierin opgenomen risicoreserves, biedt de ruimte om naast het afgesproken natuurherstel via landbouwflankerend beleid, regionale impulsen en Grenspark Groot Saeftinghe diverse projecten te realiseren met een extra meerwaarde voor het gebied. Onze inzet blijft erop gericht zoveel mogelijk bij te dragen aan deze meerwaarde, zodat het gehele NPW-budget ook landt in de regio.

Tijd

Status:

Voortgang:

De Provincie Zeeland heeft in 2006 de uitvoeringstaak voor het Natuurpakket Westerschelde (NPW) in opdracht van het ministerie van LNV op zich genomen. De looptijd van het programma is vastgesteld tot en met 2022 met een afspraak over de resterende programmaperiode (2023-2025). Binnen die periode zullen de projecten worden uitgevoerd. Met het oog op de afrondingsovereenkomst met het ministerie zal in beeld worden gebracht welke activiteiten, zoals bijvoorbeeld de afronding van de panoramatoren, de monitoring en het onderhoud en beheer, na 2025 nog dienen plaats te vinden zodat hierover in het kader van de afsluiting afspraken met het ministerie van LNV kunnen worden gemaakt.

Risico

Status:

Voortgang:

Overeenkomstig de afspraken rond grote projecten worden ieder kwartaal de risicodossiers geactualiseerd op project- en programmaniveau. Binnen de MJKR is voldoende financiële ruimte gereserveerd voor het opvangen van de in de risicodossiers genoemde risico's.

Omgeving

Status:

Voortgang:

Met de omgeving van de verschillende deelprojecten wordt regelmatig overlegd. Periodiek worden er met de streekholders binnen het Grenspark Groot Saeftinghe bijeenkomsten georganiseerd waarbij de voortgang van de diverse projecten wordt gepresenteerd en ideeën en initiatieven worden uitgewisseld. Er is een klankbordgroep die de geluiden en wensen uit de streek een plek geven aan de ronde tafel met de partners. Voor het landschapspark wordt gewerkt aan de oprichting van een adviesraad met daarin vertegenwoordiging vanuit de verschillende belangengroepen (landbouw, natuur en cultuur).

Legenda status en voortgang

 Op orde Positieve ontwikkeling

 Er dreigen afwijkingen Gemiddelde ontwikkeling

 Bijstelling is noodzakelijk Negatieve ontwikkeling

Scopebeschrijving

De getijdennatuur en de vele geulen die de Westerschelde uniek maken, dreigen te verdwijnen. Als gevolg van natuurlijke processen, inpolderingen en verdiepingen ontstaat er één geul. De schorren en slikken worden kleiner met als gevolg het verdwijnen van unieke vogels en planten.

Bedoeling is om met de maatregelen in het programma bij te dragen aan herstel van de natuurwaarden van de Westerschelde. Op deze manier wordt getracht de bijzondere getijdennatuur te behouden voor de toekomst. Tevens vormt dit een bescherming tegen overstromingen.

Daarnaast wordt gezorgd voor meerwaarde voor de regio door de natuur toegankelijk te maken en door het uitvoeren van een aantal aanvullende opgaves te investeren in de regio:

- Landbouwflankerend beleid (subsidie en grondruilbank)

Overige afspraken:

- Grenspark Groot Saefthinghe,
- Regionale impuls Hulst,
- Landschapspark Zwinstreek,
- Regionale impuls Sluis,
- Sloe-/Tractaatweg,
- Monitoring en Beheer & onderhoud.

Relevante besluiten

- 7 oktober 2005 Voorstel GS invulling Schelde Estuarium.
  - Ingekomen brieven van ministerie EZ/LNV van 26 januari 2013 en 14 november 2016 inzake wijziging convenant.
GS
  - Ingekomen brief van ministerie LNV van 11 januari 2018 inzake goedkeuring van het voorstel tot herijking.
-

- Besluit 7 oktober 2005 Voorstel PS invulling Schelde Estuarium
  - PS • Besluit 30 januari 2006 Convenant Rijk en Provincie Natuurpakket Westerschelde
-

Extra toelichting

Momenteel is 651 hectare nieuwe estuariene natuur opgeleverd. Met de aanleg van de strekdam in het Zimmermanproject zijn de laatste 10 hectares gerealiseerd.

Hieronder wordt op hoofdlijnen ingegaan op de afzonderlijke projecten.

1. Hedwigeproject

Een oplevering van het werk heeft plaatsgevonden samen met de Vlaamse Waterweg NV en de

beheerders. In mei zijn de laatste werkzaamheden afgerond die tijdens de opname naar voren zijn gekomen en genoteerd voor de aannemer als nog uit te voeren restwerken. De ophoging van de panoramaheuvel gaat, zoals eerder in deze rapportage vermeld, van start in november om zo de noodzakelijke hoogte van 29,7 + NAP te kunnen realiseren voor de bouw van de radar-en uitkijktoren. Met het Zeeuwse Landschap zijn goede stappen gezet om te komen tot overname van eigendom en beheer van het gebied. De definitieve overdracht zal nog dit jaar plaatsvinden.

De effecten van het terugbrengen van eb en vloed in de Hedwigepolder op de nabijgelegen landbouwpercelen worden gemonitord. Gedurende vijf jaar zijn gegevens verzameld van het nabijgelegen gebied, welke dienen als nulmeting. Met de eigenaren en pachters van de percelen wordt geregeld overlegd gevoerd en de resultaten gedeeld van de lopend monitoring van de eventuele effecten. Er wordt hierbij nauw samengewerkt met het Waterschap en specialist Deltares, die de monitoring mede begeleiden. Naast de monitoring worden met de eigenaren en pachters tegelijkertijd ook het functioneren van het watersysteem tegen het licht gehouden. Momenteel lopen er aanvullende metingen om het watersysteem mogelijk te kunnen verbeteren. Vooralsnog blijken er nauwelijks effecten te zijn op de huidige landbouwfuncties van de nabij gelegen percelen.

2. Uitbreiding Zwin

Met het Waterschap zijn afspraken over het beheer van de dijk vastgelegd en zal de monitoring worden opgevolgd.

Er is onderzoek gedaan naar de erosie van de dijk. Hieruit blijkt dat extra maatregelen nodig zijn zoals steenbestorting. Hierover is, na bestuurlijk overleg, overeenstemming met het Waterschap bereikt. Het Waterschap neemt de uitvoeringskosten voor haar rekening. De uitvoering vindt in 2025 plaats. Bij de monitoring van de grondwaterpeilen en het zoutgehalte is gebleken dat er een opwaartse verschuiving van de overgang van zoet naar zout grondwater plaats vindt. Dit kan verzilting in de hand werken en daarom is een analyse gemaakt van de huidige situatie en zijn beheersmaatregelen uitgewerkt. Gesprekken met direct betrokken omwonenden zijn gevoerd. Mede aan de hand daarvan wordt de aanpak nu verder uitgewerkt, waarbij onderzocht wordt wat de beste oplossing is. Hiervoor is budget beschikbaar binnen de huidige MJKR.

3. Middengebied.

In het project Waterdunen zijn de laatste herstel- en aanpassingswerkzaamheden in en rond het gebied uitgevoerd en wordt na uitvoering van de laatste restpunten het werk eind oktober definitief opgeleverd. De optimalisatie van de getijdenduiker onder regie van Waterschap Scheldestromen, verloopt volgens planning en men is nu volop aan het testen en monitoren. Naar verwachting wordt de aangepaste getijdenduiker eind oktober opgeleverd.

Momenteel wordt door een extern bureau het evaluatieonderzoek uitgevoerd en wordt de laatste meetronde gedaan voor het opstellen van het adviesrapport inzake het grondwatermeetnetwerk rond Waterdunen. Het projectteam werkt ondertussen aan de verdere afronding van het project Waterdunen en de overdracht van de doorlopende taken richting de reguliere beleidsafdelingen. Alles is erop gericht om eind 2024 het grote project Waterdunen af te sluiten.

Begin oktober is door de aannemer de eerste en uiteindelijk enige strekdam in het Zimmermanproject afgerond door deze op de afgesproken hoogte te brengen. Voor het beheer en onderhoud voor vijf jaar van alle in het kader van NPW aangelegde strekdammen en de palenrij bij Ossenisse is opdracht gegeven aan de aannemer.

4. Nevenopgaven

Het NPW heeft enkele belangrijke maatschappelijke effecten in de vorm van regionale impuls voor de gemeenten Hulst en Sluis, de ontwikkeling van het Grenspark Groot Saeftinghe, het grensoverschrijdende Landschapspark Zwinsteek en de inzet van Landbouw Flankerend Beleid waarbij de inzet gericht is op volhoudbare landbouw.

4.1. Grenspark Groot Saeftinghe

In het Grenspark worden stappen gezet aan de hand van de ontwikkellijnen uit het ontwikkelingsprogramma van het Samenwerkingsverband Grenspark Groot Saeftinghe. Dit vormt tevens een onderdeel van het Zeeuws Gebiedsprogramma 2023.

Robuuste Scheldepolders

Op de openstelling van het grensoverschrijdende innovatiefonds, gericht op zoetwaterbeheersing en klimaat in het grenspark, hebben twee ondernemers ingeschreven met innovatieve ideeën.

Momenteel worden de indieningen beoordeeld door een jury met vertegenwoordigers uit de volgende organisaties: de EGTS, gemeente Hulst en Port of Antwerp/Bruges.

Met het waterschap wordt een pilot opgezet om zogenaamde "zoete stuwen" te plaatsen in het Grenspark. Getest wordt of het zout en zout water kan worden gescheiden in de kavelsloten om zo de zoetwaterbeheersing in de kavels te kunnen verbeteren. Het zoetwater blijft achter in de kavelsloten en het zoutwater wordt afgevoerd richting het gemaal. Tussen het Waterschap en de Provincie is een samenwerkingsovereenkomst ondertekend. De "zoete stuwen" worden geplaatst in het watersysteem van de Emmapolder nabij Emmadorp. Er zal enige tijd worden gemonitord om te volgen hoe de werking is. Bij een goede werking zal de zoete stuw op meerdere plaatsen in Zeeland kunnen worden ingezet. Ook deze pilot vormt een onderdeel van het landbouwflankerend beleid. De marktbenadering voor de daadwerkelijke plaatsing is gestart.

Als onderdeel van het landbouwflankerend beleid wordt ook inzet op het lokaal produceren van kwalitatieve compost. Onder begeleiding van het onderzoekscentrum ILVO is, samen met boeren uit het grenspark, verkend of er in het gebied voldoende materialen aanwezig zijn om deze kwalitatieve compost te kunnen maken om vervolgens in te kunnen zetten als bodemverbeteraar in de landbouw. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat die potentie in het gebied aanwezig is. Eerder is hiermee op kleine schaal al ervaring op gedaan met het zogenaamde project Zwarte Specht. Om nu de potentie te onderzoeken of dit kan worden opgeschaald richting de gangbare landbouw is een pilot gestart met drie boeren. In de praktijk worden de verzamelde materialen op het land verwerkt tot compost om vervolgens te verspreiden op het nabij gelegen perceel. Jaarlijks worden de resultaten geëvalueerd en de mogelijkheden bestudeerd om nog meer te kunnen opschalen. In september heeft er een demonstratie plaatsgevonden om ook andere boeren kennis te laten maken met het gebruik van lokale compost.

De extra natuurinclusieve maatregelen zijn door Poldernatuur en agrarische natuurvereniging Groene Oogst bij diverse deelnemende boeren weggelegd en inmiddels uitgevoerd. In totaal hebben er 25 boeren meegewerkt aan diverse experimenten met een totaal oppervlakte van circa 250 hectare. Binnenkort wordt de eerste resultaten opgeleverd. Daarnaast levert Stichting Het Zeeuwse Landschap een monitoringsrapportage op over de effecten op de vogels in de Emmapolder. Dit project vormt een onderdeel van de Regiodeal "Vernieuwing Landbouw"

Coöperatie Grenspark Groot Saeftinghe is met zijn mobiele streekproductencontainer in een afrondingsfase bezig. Er is een offerte ontvangen om de container nu daadwerkelijk te bouwen en in te richten. Diverse producenten van streekproducten uit het Grenspark krijgen de kans hun producten in de mobiele shop te koop aan te bieden.

Voor de radar- en uitkijkradartoren en de daarbij behorende aanvoerroutes en parkeerterrein is de marktbenadering gestart, die momenteel nog loopt. De uitvraag is een samenwerking tussen Rijkswaterstaat/Schelderadarketen en de Provincie Zeeland. De uiteindelijk bouw staat gepland in 2025. Voor de ophoging van de heuvel tot 29,7 m+ NAP heeft eveneens een marktbenadering plaatsgevonden. Deze is gegund en de werkzaamheden starten begin november 2024. Dit werk wordt in samenwerking verricht met Port of Antwerp/Brugges, Maatschappij Linker Scheldeoever en het departement Mobiliteit en Openbare werken. Voor de ophoging wordt grond gebruikt uit een depot gelegen in de nabij gelegen Prosperpolder.

(Be)leven en leefbaarheid

De plannen voor de plaatsen Walsoorden, Zeedorp en Emmadorp zijn ver afgerond. Met de lokale bewoners en ondernemers wordt in het najaar het gebruik afgestemd. Dit in overleg met de gemeente Hulst die het beheer en onderhoud voor zijn rekening neemt. Fase 2, de plannen voor Baalhoek worden momenteel uitgevoerd en voor Kreverhille wordt in het voorjaar van 2025, na het stormseizoen, uitgevoerd. Voor Paal is de verkenning gestart of er een erfgoeddeal of regiodeal kan worden gekoppeld voor cofinanciering. Planning is om het ontwerp in 2025 uit te voeren.

Voor het project Erfgoed Deal: Groeve Nieuw-Namen is in 2021 een schetsontwerp opgeleverd. Dit ontwerp wordt nu omgezet in een voorontwerp en definitief ontwerp om vervolgens in 2025 de uitvoering te kunnen starten. De groeve vormt een onderdeel van de Interreg-aanvraag (Be)leefbare Schelde, waarvan de uitvoering gedaan wordt onder begeleiding van het Geopark.

4.2. Regionale Impuls gemeente Hulst en gemeente Sluis

De regionale impuls gemeente Sluis en Hulst zijn beide in 2023 afgerond.

4.3. Landschapspark Zwinstreek

Na erkenning van het landschapspark door de Vlaamse regering en het vaststellen van de statuten

door de betrokken partijen is op 11 september in Brugge door de gedeputeerde Vael de oprichtingsakte mede- ondertekend. Daarmee is de BGTS opgericht. De stukken zijn gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 30 september jl. in de komende tijd zal de organisatie verder worden opgetuigd door de betrokken overheden en zal gezamenlijk, aan de hand van het operationeel plan, gekeken worden naar kansrijke projecten.

4.4. Landbouwflankerend beleid

Eén van de nevenopgaven binnen NPW is het Landbouwflankerend Beleid. Hiervoor is een bedrag geraamd van € 13 miljoen. Hiervan is € 8,4 miljoen gereserveerd voor subsidiebijdragen en € 4,6 miljoen voor de Grondbank Zeeland in combinatie met kavelruil.

Via de Grondbank Zeeland wordt ruilgrond ingezet in combinatie met het instrument kavelruil om een bijdrage te leveren in het verbeteren van de agrarische structuur. Dit vindt plaats in heel Zeeland, maar de focus ligt vooral in Oost Zeeuws-Vlaanderen. Er wordt, naast diverse kleinere ruilen gewerkt aan een grote kavelruil in de Kruispolder. Deze liggen bij de notaris ter afhandeling. Totaal liggen er vier kavelruilen bij de notaris met een totale oppervlakte van 157 hectare. Er zijn twee kavelruilen gepasseerd met een oppervlakte van 17 ha. De beschikbare voorraad ruilgrond is 278 hectare per 1 oktober 2024 en ligt grotendeels in Oost Zeeuws-Vlaanderen.

5. Monitoring en beheer & onderhoud

De feitelijke monitoringsactiviteiten vinden conform de in de overeenkomsten met het Centre of Expertise vastgestelde afspraken plaats.

De eindrapportage van de eerste monitoringsfase Knuitershoek en Baalhoek is in november 2023 opgeleverd. Het concept plan van aanpak voor de tweede monitoringsfase (2024-2029) is in april 2024 voor de tweede maal met de Stuurgroep besproken en wordt momenteel aangevuld met een werkpakket m.b.t het beheer van de data/onderzoeksgegevens. Voor de buitendijkse projecten Bath, Zimmerman en Ossensisse is eind december 2023 het eerste concept van de voortgangsrapportage over de monitoringsperiode 2022-2027 opgeleverd. Dit concept is in april 2024 met de Stuurgroep besproken.

Op dit moment vindt overleg plaats met Rijkswaterstaat over het opstellen/afronden voor het overdragen van eigendom, het beheer en onderhoud van de strekdammen Baalhoek, Knuitershoek, Bath, Ossensisse en Zimmerman. Dit zou per 01-01-2026 moeten plaatsvinden.